

GDANSK (DANZIG)

BEGIN EN
EINDPUNT
VAN DE OORLOG

door
JAN H. DE GROOT

De van oudsher Poolse stad Gdansk, bij ons uitsluitend bekend onder de Duitse naam Danzig, vormde een der belangrijkste strijdpunten, die aanleiding waren tot het uitbreken van de tweede wereldoorlog, waaruit Europa in puin en ellende te voorschijn kwam.

Gdansk heeft een onrustige geschiedenis achter zich. Er is in de oude en nieuwe historie veel strijd om deze belangrijke Oostzeehaven gevoerd.

In 1310 valt zij als eerste slachtoffer van de Duitse Drang nach Osten in handen der Duitse Ridders. De bekeering tot het Christendom in de daaraan voorafgaande eeuwen (sinds 997) werd te bloed en te zwaard bewerkstelligd. Vanaf deze tijd

dateert de haat der Polen tegen den Duitschen overweldiger. In 1410 verslaan de Polen de Duitse Ridders bij Tannenberg en maken voorloopig een einde aan de Germaansche penetratie in de Poolse gebieden. Maar het duurde tot 1466 eer de stad onder Poolsch bewind kwam. Tot 1734 blijft de stad Poolsch. Dan neemt Rusland bezit van de haven tot de eerste deeling van Polen in 1772. Dan wordt Danzig een Vrije Stad.

Zij blijft dit tot de tweede deeling in 1793 als Rusland, Duitschland en Oostenrijk het geheele land onder elkaar verdeelen en van de Poolse Staat geen enkel onafhankelijk gebied meer over blijft.

In 1793 wordt de stad Duitsch, d.w.z. Pruisisch.

In 1914 verslaat Hindenburg de Russen bij Tannenberg maar het einde van de eerste wereldoorlog brengt Polen zijn onafhankelijkheid terug. Gdansk wordt onder hoede van de Volkenbond wederom een vrije stad in een kleine vrije staat van dezelfde naam van 1893 vierkante kilometer met 407.517 inwoners. De stad zelf heeft in 1930 238.000 inwoners. Zij ligt aan de linker uitmonding van de Weichseldelta aan de Mottlau en heeft bij Neufahrwasser haar verbinding met de Oostzee.

Bij het verdrag van Versailles wordt Gdansk tot Poolsche in- en uitvoerhaven gemaakt, maar de stad had een sterk overwicht aan Duitse bewoners en een handel die uitsluitend in handen was van Duitschers, zoodat Polen, tengevolge van stelselmatige tegenwerking en sabotage der Vredesbepalingen door de groote Duitse handelaars, weinig nut van de haven had.

Tusschen het Duitse moederland en Oost-Pruischen was Polen een smalle corridor toegewezen waardoor het land een kleine kuststrook aan de Oostzee bezat. Hier lag een vissershaven: Gdynia. En van dit plaatsje bouwden de Polen hun eigen in- en uitvoerhaven, die na verloop van jaren Gdansk overvleugelde en de uitsluitend Poolsche haven aan de Oostzee werd.

Deze ontwikkeling was een doorn in het Duitse vleesch. De corridor met Gdynia moesten weer volledig Duitisch worden en toen Hitler aan het bewind kwam was een van zijn eerste doelstellingen de verbinding tusschen het Derde Rijk en Oost-Pruisen tot een eisch te maken.

In 1934 terugkerende van Polen reisde ik in de trein met een voormalig officier van het Duitse leger. Hij droeg op de revers van zijn jas

een Stahlhelm en behoorde tot de groep van reactionnaire officieren, die na de val van den leider Hugenberg, zich achter het streven van Hitler plaatste.

Toen wij in gesprek kwamen over de corridor en Danzig was er met dezen Duitsten officier geen huis meer te houden. „Duitschland zal nooit berusten in het bestaan van de corridor,” zei hij ontstuimig. En hij heeft aanvankelijk gelijk gehad. De eischen die Hitler in 1939 aan Polen stelde betroffen in de eerste plaats ontruiming van de corridor. Maar de Polen, die met de geheele nationale kracht de haven Gdynia uit de grond hadden gestampt, begrepen, dat hiermede een van zijn machtigste levensaderen zou worden afgesneden en weigerden. Wij kennen de gevolgen. En tevens het uiteindelijke resultaat. Dit gansche gebied werd na de val van het Derde Rijk, bij Polen gevoegd.

Is Gdynia een moderne haven, Gdansk is een

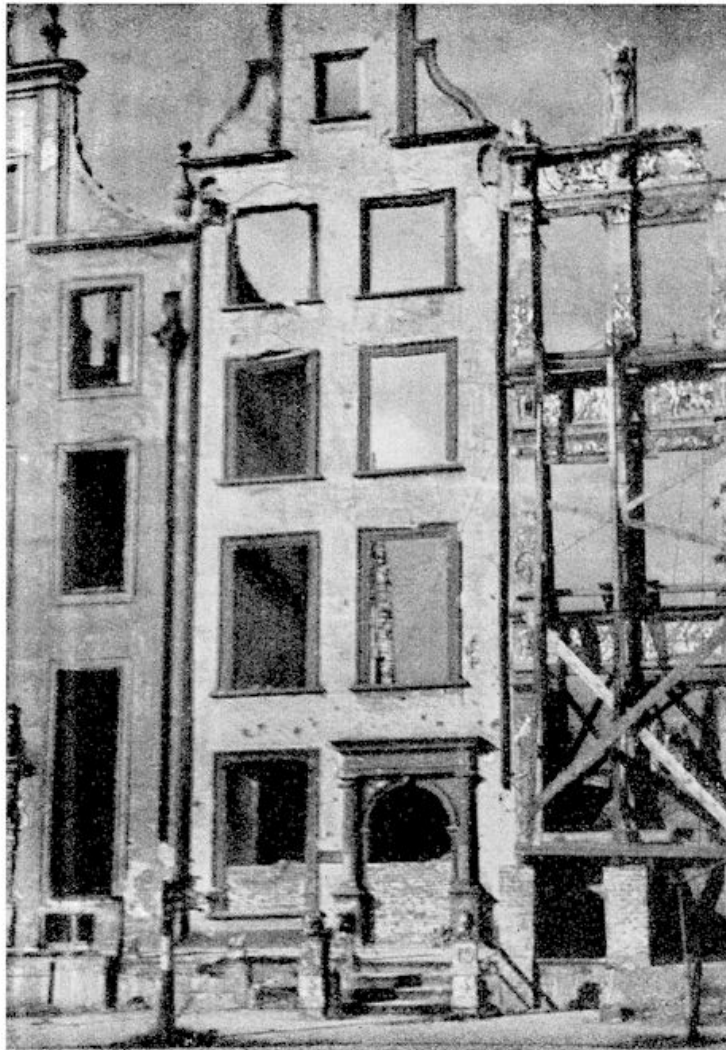

Foto links: Oudhollandsche patriciërswohnungen in Gdansk zooals zij waren.

Foto rechts: Wat er nog overbleef.

oude. Nederland heeft met dit deel van Oost-Europa in het verleden stevige verbindingen gehad.

Gdansk werd tijdens de 80-jarige oorlog het toevluchtsoord van vele Nederlanders en Vlamingen, die als vervolgd een wijkplaats vonden aan de Oostzee. Zij brachten hun kennis en relaties mede.

Wie in het voor-oorlogsche tijdperk Gdansk bezocht zal zich soms verplaatst gevoeld hebben in een Hollandsche stad met tal van deelen die herinneren aan de Hollandsche Renaissance.

Voor al in de oude stad vindt men huizen, die op een der Amsterdamsche grachten hadden kunnen staan en de stad was trotsch op deze oude bouwwerken.

Maar ook over Gdansk heeft de laatste oorlog in al zijn woede huisgehouden. Uit de lucht, uit zee

en van het land heeft de stad bombardementen moeten ondergaan, die van haar oude glorie weinig hebben overgelaten. De eens zoo prachtige bouwwerken zijn tot puin geslagen en in asch verkeerd. De rijkdom van de stad is thans haar ruïnes, die de vervallen torens en muren ten hemel steken als een aanklacht aan het beestachtige geweld dat over haar werd uitgevierd. Zal dit deel van Europa thans tot rust komen? Het is een vraag waarop wij voorloopig een antwoord schuldig blijven.

Foto boven: De beroemde Vrouwensteeg met de oude stadspoort voor dat het oorlogsgeweld over Gdansk losbrak.

Foto onder: ... en na de oorlog.